

● προσεγγίσεις: AI & πολυκρίση

Ένα όπλο μαζικής

Η τεχνητή νοημοσύνη και η



■ ΤΟΥ
**Rezgar
Akrawi***

Όπως θα έχετε διαπιστώσει ο *Δρόμος* θεωρεί ότι το ζήτημα της Τεχνητής Νοημοσύνης, οι επάλληλες στρώσεις απώλειας ελέγχου της και η σύνδεσή τους με τη συστημική πολυκρίση αποτελεί ένα σημαντικό πολιτικό –και όχι μόνο– θέμα της εποχής. Έτσι συνεχίζουμε και σε αυτό το φύλλο μας τη σχετική αρθρογραφία, δημοσιεύοντας ένα κείμενο του Rezgar Akrawi με τίτλο «Ένα όπλο μαζικής καταστροφής χωρίς έκρηξη».

Πίσω από τον θόρυβο για «ρομπότ που ξεφεύγουν», ο Rezgar Akrawi βλέπει έναν σιωπηλότερο κίνδυνο: Την τεχνητή νοημοσύνη ως εργαλείο που αναδιαμορφώνει τη συνείδηση, εντείνει την εκμετάλλευση και φέρνει μια νέα ψηφιακή δουλεία. Το πρόβλημα, υποστηρίζει, δεν είναι η τεχνολογία, αλλά το ποιος την κατέχει. Γι' αυτό η απάντηση περνά μέσα από την ταξική πάλη.

Αυτό που βλέπουμε σήμερα δεν είναι μια κατάληψη της εξουσίας πάνω στην ανθρωπότητα από τα ρομπότ, όπως την έχει φανταστεί ο κινηματογράφος. Είναι ένα άλλο μοντέλο ψηφιακού ελέγχου, θεμελιωμένο στον αυτοματισμό και στους αλγορίθμους, για τη διαχείριση ολοένα και ευρύτερων τομέων της καθημερινής ζωής.

Η απώλεια του ελέγχου αυτών των συστημάτων είναι ωστόσο μόνο η θορυβώδης πλευρά του κινδύνου, ο οποίος αναπτύσσεται ταχύτατα λόγω του ανταγωνισμού μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων και των μονοπωλιακών επιχειρήσεων – σε σημείο που οι νόμοι δεν καταφέρνουν να τον παρακολουθήσουν, και η ανάπτυξή τους συντελείται μέσα σε σχέσεις ιδιοκτησίας και έναν άγριο ανταγωνισμό, που καθιστούν πιο πιθανό να ξεφύγουν από τον έλεγχο, πολλαπλασιάζοντας το κόστος για τους ανθρώπους.

Η πιο σοβαρή πλευρά του είναι πολύ πιο σιωπηλή, καθώς η τεχνητή νοημοσύνη, υπό την καπιταλιστική δομή που την αναπτύσσει, συμβάλλει στη διαμόρφωση της συνείδησης δισεκατομμυρίων ανθρώπων με μια έννοια που υπηρετεί τη λογική του καπιταλιστικού μοντέλου. Και αυτός ο ανταγωνισμός μπορεί, ελλείψει αποτελεσματικών νόμων, να προκαλέσει τις πιο σοβαρές βλάβες στον ανθρώπινο νου και να μετατρέψει την τεχνητή νοημοσύνη σε όπλο μαζικής καταστροφής.

Αυτές οι ανησυχίες δεν προέρχονται πλέον μόνο από τους επικριτές. Το περιοδικό TIME αποκάλυψε ότι ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης ξέφυγε από τον έλεγχο και επιτέθηκε σε άλλα συστήματα, και λίγες μέρες αργότερα περίπου 1.400 μηχανικοί των μεγαλύτερων επιχειρήσεων υπέγραψαν κοινό ψήφισμα που ζητούσε να ρυθμιστεί ο ρυθμός της ανάπτυξης. Μεταξύ των υπογραφόντων ήταν υψηλόβαθμα στελέχη αυτών των ίδιων επιχειρήσεων.

Δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι, μεταξύ των οποίων κορυφαίοι επιστήμονες του τομέα, υπέγραψαν διεθνή δή-

λωση που ζητούσε την απαγόρευση της ανάπτυξης της «υπερνοημοσύνης» μέχρι να υπάρξει επιστημονική συναίνεση για την ασφάλειά της, ενώ στοχαστές και τεχνικοί ζήτησαν η ανάπτυξή της να ρυθμιστεί με νόμο και να τεθεί υπό κοινωνική εποπτεία.

Στις 12 Σεπτεμβρίου 2026, υπό την πίεση της παγκόσμιας κοινής γνώμης, των οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του τεχνολογικού κόσμου, οι επιχειρήσεις του ψηφιακού καπιταλισμού αναγκάστηκαν να σπάσουν τη σιωπή τους. Ο Dario Amodei, διευθύνων σύμβουλος της Anthropic, δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «Πρέπει να ρυθμίσουμε τον ρυθμό στο τεχνολογικό μέτωπο», στο οποίο καλεί τη βιομηχανία του να επιβραδύνει την κούρσα της ανάπτυξης και προτείνει το άνοιγμα των εργαστηρίων σε ανεξάρτητους αξιολογητές με πλήρεις εξουσίες, έναν οργανισμό κοινών κανόνων μεταξύ των επιχειρήσεων, και μια διεθνή συμφωνία που θα περιλαμβάνει την Κίνα.

Μέσα σε λίγες ώρες ο Sam Altman ανακοίνωσε την προσχώρησή του και υιοθέτησε το ίδιο μέτρο, ο Elon Musk έγραψε «ο Dario έχει δίκιο», και σε αυτούς προστέθηκε ο Demis Hassabis της Google DeepMind, ενώ οι τρεις επιχειρήσεις αποκάλυψαν ότι συζητούν αυτό το ζήτημα εδώ και εβδομάδες.

Αυτή η παραδοχή, που προέρχεται από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες, είναι η πιο σαφής επιβεβαίωση της σοβαρότητας της κατάστασης, καθώς λένε ανοιχτά ότι δεν μπορούν να σταματήσουν ο καθένας ξεχωριστά, γιατί όποιος επιβραδύνει χάνει απέναντι στους ανταγωνιστές – πράγμα που σημαίνει ότι ο πυρήνας του προβλήματος βρίσκεται στην ίδια τη δομή της ιδιοκτησίας και του ανταγωνισμού.

Η απάντηση της αμερικανικής κυβέρνησης ήρθε γρήγορα, καθώς ο Ντόναλντ Τραμπ χαρακτήρισε αυτές τις προειδοποιήσεις «απάτη» και «άρρωση συνωμοσίας» και έγραψε «μην σκοτώνετε την κότα που γεννά τα χρυσά αυγά», ενώ ο αντιπρόεδρός του, ο Τζ. Ντ. Βανς, τις αποκάλεσε «δούρειο ίππο».

Έτσι το πιο ισχυρό κράτος τάσσεται με το μέρος της επιτάχυνσης χωρίς ελέγχους, ακόμη και κόντρα σε εκείνους που κατασκευάζουν αυτήν την τεχνολογία. Και δεν πι-

στεύω ότι αυτές οι επιχειρήσεις θα λάβουν πραγματικά μέτρα. Είναι πιο πιθανό τα μέτρα τους να παραμείνουν τυπικά και να στοχεύουν στην απορρόφηση της αυξανόμενης ανησυχίας και αντίθεσης, καθώς είναι δεσμευμένες με τις κυβερνητικές εξουσίες και υποκείμενες στους κανόνες του ανταγωνισμού και της κυριαρχίας.

Κανείς δεν αρνείται τις τεράστιες δυνατότητες που προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη. Συμπιέζει χρόνια έρευνας στην ανακάλυψη φαρμάκων, αυξάνει την ακρίβεια της διάγνωσης ασθενειών και επιτρέπει την έγκαιρη ανίχνευσή τους, διαμορφώνει τα κλιματικά μοντέλα και προειδοποιεί για τις καταστροφές τους, γκρεμίζει τα γλωσσικά εμπόδια και θέτει τη γνώση στη διάθεση όσων την είχαν στερηθεί. Και είναι ακριβώς αυτά τα επιτεύγματα που καθιστούν το ερώτημα πιο επείγον, καθώς το άρθρο δεν αμφισβητεί αυτές τις ικανότητες. Αυτό που ρωτά είναι σε ποιον ανήκουν, ποιος τις κατευθύνει, ποια συμφέροντα υπηρετούν και πώς χρησιμοποιούνται.

Από τον προσανατολισμό της συνείδησης στην ψηφιακή εκούσια δουλεία

Αυτή η τεχνολογία χρησιμοποιείται συστηματικά για να προσανατολίσει τη συνείδηση των ανθρώπων με μια έννοια που ενισχύει τον καπιταλιστικό πολιτισμό και τις αξίες του, καθώς οι αλγόριθμοι ταξινόμησης και σύστασης ελέγχουν το περιεχόμενο που εμφανίζεται και είναι σχεδιασμένοι να τρέφουν τους χρήστες με ό,τι υπηρετεί την καπιταλιστική αντίληψη.

Η τάση παγιώθηκε με την επέκταση των πλατφορμών καθώς, σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνούς Ένωσης Τηλεπικοινωνιών, περίπου τα τρία τέταρτα του παγκόσμιου πληθυσμού είναι σήμερα χρήστες του διαδικτύου, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στη δέσμευση των μονοπωλιακών επιχειρήσεων και των μεγάλων δυνάμεων να φέρουν το διαδίκτυο σε κάθε γωνιά του κόσμου, και ιδίως στις χώρες του Νότου, ακόμη και σε περιοχές χωρίς πόσιμο νερό και ηλεκτρισμό – επειδή η προτεραιότητα της επένδυσης πηγαίνει σε ό,τι διευρύνει την αγορά πριν από ό,τι ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ανθρώπων. Αυτό είναι ένας νέος

αποικισμός σε ψηφιακή μορφή. Έτσι η συλλογική συνείδηση οδηγείται σταδιακά να αποδεχτεί αυτές τις αξίες ως φυσικές και αναπόφευκτες, σε σημείο που η πλειονότητα των χρηστών, συμπεριλαμβανομένων τμημάτων της αριστεράς, βλέπει σε αυτήν την τεχνολογία ουδέτερα εργαλεία. Η επίδραση φτάνει και στις νοητικές ικανότητες καθώς, σύμφωνα με μελέτη ερευνητών του Ινστιτούτου Τεχνολογίας της Μασαχουσέτης, η προσφυγή σε εργαλεία συγγραφής με ΤΝ μειώνει τη δραστηριότητα του εγκεφάλου και αποδυναμώνει τη μνήμη – φαινόμενο που οι ερευνητές ονόμασαν «γνωστικό χρέος». Άλλη μελέτη συνέδεσε τη συχνή χρήση με αποδυνάμωση της κριτικής σκέψης μέσω της «γνωστικής ανάθεσης». Αυτό δεν περιορίζεται στα εργαστήρια, καθώς τα αποτελέσματα της διεθνούς αξιολόγησης μαθητών μετέφεραν την εικόνα σε ολόκληρα εκπαιδευτικά συστήματα, με τα χειρότερα αποτελέσματα στην ιστορία των ευρωπαϊκών σχολείων. Πίσω από όλα αυτά βρίσκεται το μοντέλο κέρδους των πλατφορμών, που βασίζεται στην ψηφιακή εξάρτηση και στην εκμετάλλευση μεγάλων όγκων δεδομένων για τον χειρισμό των κινήτρων των ανθρώπων.

Αυτό που κάνει αυτή την κυριαρχία πιο επικίνδυνη είναι ο εκούσιος χαρακτήρας της, καθώς οι άνθρωποι ωθούνται μέσα σε αυτήν την «ψηφιακή δουλεία» χωρίς καταναγκασμό και με την ψευδαίσθηση του ελέγχου και της επιλογής.

Τώρα, μια ελευθερία της οποίας οι προϋποθέσεις δεν ανήκουν σε αυτόν που την ασκεί δεν είναι ελευθερία, καθώς είναι μια επιλογή ανάμεσα σε ό,τι της έχει βάλει μπροστά το κεφάλαιο. Και ό,τι συμβαίνει στο επίπεδο του ατόμου επαναλαμβάνεται στο επίπεδο της ανθρωπότητας, καθώς η απουσία συλλογικής ιδιοκτησίας και δημοκρατικού ελέγχου είναι αυτό που οδηγεί το άτομο να χάσει την κυριαρχία πάνω στη συνείδησή του, και μπορεί να οδηγήσει την ανθρωπότητα να χάσει την κυριαρχία πάνω στο πιο επικίνδυνο εργαλείο που έχει κατασκευάσει, αναπαράγοντας έτσι σε ψηφιακή μορφή την ανθρώπινη αλλοτρίωση, στην οποία ο άνθρωπος παραμένει υποταγμένος σε αλγορίθμους που του καθορίζουν τι διαβάζει, πώς σκέφτεται και πώς επικοινωνεί.